

การศึกษาบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงตามการรับรู้ของพยาบาล ประจำการใหม่ในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

สร้อยมา (คาถาพร) ขำพิศ, ส.ม.*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการใหม่ในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ กลุ่มตัวอย่างคือพยาบาลประจำการใหม่ของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ประจำปี 2551 จำนวน 101 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของพยาบาลประจำการใหม่ที่มีต่อบทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยงแบ่งเป็นรายด้าน 6 บทบาท คือ บทบาทตัวแบบ บทบาทผู้สอนและผู้นิเทศ บทบาทผู้ให้ความสะดวกในการเรียนรู้ บทบาทผู้ประมุขนิเทศ บทบาทที่ปรึกษาและเพื่อน และบทบาทผู้ประเมิน โดยแบบสอบถามนี้มีค่าความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 0.84 ค่าความเที่ยง Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.97

ผลการวิจัยพบว่า พยาบาลประจำการใหม่มีการรับรู้ว่ายพยาบาลพี่เลี้ยงสามารถแสดงบทบาทพี่เลี้ยงอยู่ในระดับดีในทุกบทบาทโดยรวม ($\bar{X} = 4.09$, $SD = 0.63$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า พยาบาลประจำการใหม่มีการรับรู้ว่ายพยาบาลพี่เลี้ยงสามารถแสดงบทบาทพี่เลี้ยงในแต่ละบทบาทอยู่ในระดับดีในทุกบทบาท โดยบทบาทตัวแบบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.63$), รองลงมาคือบทบาทผู้ประมุขนิเทศ ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.62$), บทบาทที่ปรึกษาและเพื่อน ($\bar{X} = 4.09$, $SD = 0.70$) บทบาทผู้ประเมิน ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.70$) บทบาทผู้สอนและผู้นิเทศ ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.63$), สำหรับบทบาทผู้ให้ความสะดวกในการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 0.70$)

คำสำคัญ: พยาบาลพี่เลี้ยง, พยาบาลประจำการใหม่, บทบาทพยาบาลพี่เลี้ยง

*พยาบาลประจำการ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย

Registered nurses' preceptorship roles as perceived by new registered nurses, King Chulalongkorn Memorial Hospital

*Saranya Khumpeace, M.P.H, RN**

Abstract

The objective of this research was to study the perception of new registered nurses on the roles of their preceptors in King Chulalongkorn Memorial Hospital.

The sample comprised of one hundred and one new registered nurses who started their work at King Chulalongkorn Memorial Hospital in 2008. The instruments were questionnaires for evaluating perception separated into 6 preceptorship roles (role of model, role of educator, role of learning supporter, role of supervisor, role of counselor and role of evaluator). The validity were evaluated by experts with a content validity index of 0.84 and Cronbach's alpha coefficient of 0.97. Data were analyzed in terms of frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results revealed that new registered nurses perceived that their preceptors performed good preceptorship roles ($\bar{X} = 4.09$, $SD = 0.63$) overall. The mean score of each preceptor role from the highest to lowest were as follows: role of model ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.63$), role of supervisor ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.62$), role of counselor ($\bar{X} = 4.09$, $SD = 0.70$), role of evaluator ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.70$), role of educator ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.63$) and role of learning supporter ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 0.70$)

Keywords: *preceptors, new registered nurses, preceptorship roles*

* Professional nurse, King Chulalongkorn Memorial Hospital

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พยาบาลที่เลี้ยงถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะเอื้ออำนวย ส่งเสริม สนับสนุน และมีส่วนร่วมในการฝึก หรือจัดสิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ของพยาบาลประจำการใหม่ให้เป็นไปในลักษณะที่พึงประสงค์ของโปรแกรมการฝึกปฏิบัติงาน

ในสายการศึกษาพยาบาลมีการใช้ระบบครูที่เลี้ยงอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่ง โดยถือเป็นภารกิจหรือเป็นส่วนหนึ่งของงานในความรับผิดชอบของพยาบาลประจำการทุกคน ภารกิจการศึกษาพยาบาล เป็นส่วนหนึ่งของงานในความรับผิดชอบด้วย⁽¹⁾ เพราะระบบพยาบาลที่เลี้ยงเป็นระบบที่มีการนิเทศอย่างใกล้ชิด เป็นการป้องกันความผิดพลาดระหว่างการฝึกปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี โดยมีพยาบาลประจำการทำหน้าที่เป็นครูและผู้คอยชี้แนะ⁽²⁾ ในการจัดการศึกษาพยาบาล โดยมีพยาบาลประจำการทำหน้าที่เป็นพยาบาลที่เลี้ยง จะก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงในสถานที่ปฏิบัติงาน และได้รับการประเมินการปฏิบัติงานย้อนกลับจากพยาบาลประจำการผู้เชี่ยวชาญทางคลินิก ถ้ามีข้อบกพร่องหรือจุดด้อยตรงส่วนใดจะเป็นโอกาสให้มีการแก้ไข หรือฝึกประสบการณ์ในส่วนที่ยังไม่ชำนาญเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสในการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ และเพิ่มคุณภาพของงาน อีกทั้งพยาบาลที่เลี้ยงยังมีโอกาสพัฒนาตนเองเพิ่มความก้าวหน้าทางวิชาชีพ⁽³⁾

พยาบาลเป็นบุคลากรที่สำคัญที่มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบคือ บทบาทการเป็นผู้ให้บริการพยาบาลแก่ผู้รับบริการ บทบาทการเป็นผู้บริหาร

งานการพยาบาล และบทบาทการเป็นนักวิชาการ⁽⁴⁾ เพื่อให้สามารถปฏิบัติการพยาบาลได้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ การพัฒนาบทบาทพยาบาลประจำการต่อการแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงธานี กล่อมใจและคณะกล่าวว่า ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาทในวิชาชีพเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยง และฝ่ายบริการพยาบาลควรกระตุ้นการพัฒนาตนเองของพยาบาลประจำการ ด้านการแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงและพยาบาลประจำการควรตระหนักถึงการแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงของตนเองว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นการแสดงถึงการพัฒนาตนเอง และการพัฒนาวิชาชีพได้เป็นอย่างดี เพราะบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงมีพื้นฐานความคิดมาจาก การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และการเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติงานด้วยกันระหว่างพยาบาลที่เลี้ยงกับนักศึกษาพยาบาลหรือพยาบาลจบใหม่ จะเป็นแบบอย่าง (Role model) ที่ปรึกษา (Counselor) ครู (Teacher) ผู้นิเทศ (Orientor) เป็นแหล่งความรู้ (Resources person) เป็นผู้ประเมิน (Evaluator)⁽⁵⁾

ระบบพยาบาลที่เลี้ยงเป็นการสอนงานแบบตัวต่อตัวระหว่างพยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์แล้วกับพยาบาลสำเร็จใหม่ ที่เลี้ยง (Preceptor) จะเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะการปฏิบัติงานข้างเคียงที่ดี รวมทั้งมีบทบาทหน้าที่ในการสอนแนะนำงาน เป็นผู้ให้คำปรึกษา และเป็นแบบอย่างที่ดี พร้อมทั้งจะช่วยเหลือพัฒนาทักษะของพยาบาลสำเร็จใหม่ให้ก้าวหน้าตามจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นทางการขึ้นในเวลาที่ย่ำกัดแน่นอน⁽⁶⁾ และระบบพยาบาลที่เลี้ยงในความหมาย

และขอบเขตของการพัฒนาบุคลากร เป็นการจัดพยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์แล้วมาทำหน้าที่สอน ให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นแบบอย่าง และช่วยเหลือในการพัฒนาความก้าวหน้าของบุคคลที่เริ่มหัดงานในเวลาที่เหมาะสมและจำกัดตามวัตถุประสงค์ของการอยู่ร่วมกันในบทบาทใหม่นี้⁽⁷⁾ ในความหมายซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของเบนดูรา ที่กล่าวถึงกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสอน และชี้แนะให้แสดงพฤติกรรมที่ชี้เฉพาะเจาะจงลงไปอย่างใดอย่างหนึ่ง จะไม่ประสบความสำเร็จมากในการกระทำพฤติกรรมนั้น การนำระบบพี่เลี้ยงมาใช้ในพยาบาลสำเร็จใหม่จะช่วยลดความวิตกกังวล ความเครียด แล้วช่วยพัฒนาทักษะทั้งของพยาบาลสำเร็จใหม่โดยตรงและพี่เลี้ยงด้วยตลอดทั้งทำให้บรรยากาศในการทำงานมีความเข้าใจกัน⁽⁸⁾

ผลดีของระบบพยาบาลพี่เลี้ยงได้มีผู้สรุปไว้ดังนี้ 1) ผลดีต่อหน่วยงาน ระบบพยาบาลพี่เลี้ยงช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน สนับสนุนให้พยาบาลใหม่พัฒนาตนเองเข้าสู่ระบบงานได้รวดเร็ว ลดอัตราการลาออก โอนย้าย และในระยะยาวยังช่วยในด้านพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาล สร้างชื่อเสียงให้แก่หน่วยงาน และสร้างความพึงพอใจทั้งผู้มารับบริการและผู้มาปฏิบัติงานด้วย 2) ผลต่อการพัฒนาบุคลากร จึงเป็นวิธีการที่ดีที่จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายต่างๆ ซึ่งจะมีผลต่อการลงทุนด้านบริการสุขภาพโดยรวม เนื่องจากการให้บริการพยาบาลได้ขยายขอบเขตและมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรโดยส่วนกลางเพื่อให้เกิดความชำนาญการพยาบาลเฉพาะทาง จึงทำได้ยากแต่ระบบ

พยาบาลพี่เลี้ยงจะเป็นวิธีที่แก้ปัญหานี้ได้ 3) ผลดีต่อผู้บริหารการพยาบาล ระบบพยาบาลพี่เลี้ยงช่วยให้เกิดผลดีหลายประการ นับแต่การให้โอกาสพยาบาลไปเป็นพยาบาลพี่เลี้ยง ซึ่งจะทำให้เขาต้องพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้และความชำนาญ สามารถแสดงบทบาทได้เต็มความสามารถ เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มผู้ร่วมงาน นำไปสู่ประสิทธิภาพของทีมงาน และเป็นการผสมผสานวิชาการกับการปฏิบัติการพยาบาลเข้าด้วยกัน จึงนับเป็นวิธีการที่สามารถกระตุ้นจิตใจและสามารถพัฒนาบุคลากรโดยรวมไปพร้อมกัน 4) ผลดีต่อผู้เรียน การมีพยาบาลพี่เลี้ยงร่วมทำงานกับผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเริ่มทำงานอย่างมั่นใจ เป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน สามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้น และมีความอบอุ่นใจเพราะมีพยาบาลพี่เลี้ยงเป็นเพื่อนร่วมงานที่ดี 5) ผลดีต่อพยาบาลพี่เลี้ยง การได้รับเลือกให้เป็นพยาบาลพี่เลี้ยงเป็นการได้รับการยกย่องท่ามกลางผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา จึงเป็นความสามารถพื้นฐานที่จะก้าวหน้าไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น นอกจากนี้ยังเกิดความรู้สึกภูมิใจที่ตนเองได้ช่วยเหลือผู้อื่น และคอยดูความเจริญก้าวหน้าของผู้ที่ตนได้ช่วยเหลือ⁽⁹⁾

ระบบพยาบาลพี่เลี้ยงมีผลดีอย่างยิ่งต่อวิชาชีพการพยาบาลโดยรวม เพราะเป้าหมายสำคัญมุ่งที่การพัฒนาคุณภาพการพยาบาลและสร้างผู้ชำนาญในการปฏิบัติการพยาบาล การเป็นพี่เลี้ยงในด้านการพยาบาลจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ก็ต้องขึ้นอยู่กับพยาบาลพี่เลี้ยงว่ามีคุณสมบัติและมีบทบาทที่ดีพอหรือไม่ดังที่ เดวิส และบาร์แฮม เสนอคุณสมบัติของอาจารย์พี่เลี้ยงไว้ว่าจะต้องเป็นพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการ

ปฏิบัติงาน มีจุดมุ่งตั้งแต่ปริณญาตรีทางการพยาบาลขึ้นไป มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน มีความสามารถในการสอนและเป็นผู้ที่สนใจทำงานร่วมกับนักศึกษา มีความสามารถในการให้คำแนะนำปรึกษา และมีการตัดสินใจที่ดี มีความสามารถที่จะยอมรับและจัดการกับสิ่งที่ท้าทายต่างๆได้⁽³⁾

ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้มีการนำระบบพยาบาลที่เลี้ยงมาใช้หลายปีแล้ว โดยมอบหมายให้พยาบาลหัวหน้าเวรแต่ละเวรทำหน้าที่เป็นพยาบาลที่เลี้ยงให้แก่พยาบาลประจำการใหม่ในการขึ้นปฏิบัติงานในเวรนั้น โดยในช่วง 1-2 เดือนแรกจะจัดให้ขึ้นปฏิบัติงานภายใต้การแนะนำ ควบคุม ดูแล ก่อนที่จะให้สามารถปฏิบัติได้เองโดยอิสระ ถ้าพยาบาลประจำการมีการแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงที่ดีและมีการพัฒนาคุณสมบัติของตนเองในการเป็นพยาบาลที่เลี้ยงที่เหมาะสม จะสามารถถ่ายทอดคุณลักษณะทางวิชาชีพการพยาบาล และเป็นตัวแบบที่ดีให้นักศึกษาพยาบาลได้ทำการเลียนแบบ และในทางตรงกันข้าม หากพยาบาลประจำการไม่มีการแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยง การถ่ายทอดคุณลักษณะทางวิชาชีพการพยาบาลก็ไม่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาในหลายด้าน เช่นด้านการพัฒนาวิชาชีพ ด้านบุคลากร และด้านคุณภาพการดูแล เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นการขาดการจูงใจที่จะให้พยาบาลประจำการใหม่คงอยู่ในวิชาชีพการพยาบาล ขาดความรักและสำนึกในวิชาชีพการพยาบาล เมื่อจบเป็นพยาบาลประจำการอีกด้วย ซึ่งความสำเร็จโดยรวมของระบบพยาบาลที่เลี้ยงจะส่งผลถึงคุณภาพการพยาบาลที่ดีของพยาบาลสำเร็จใหม่ต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการรับรู้ของ

พยาบาลประจำการใหม่ในฐานะ stakeholder ต่อการแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ปัญหาการวิจัย

พยาบาลประจำการใหม่มีการรับรู้อย่างไรต่อการแสดงบทบาทของพยาบาลที่เลี้ยงในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการรับรู้ของพยาบาลประจำการใหม่ต่อการแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการใหม่ในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ พยาบาลประจำการใหม่ประจำปี 2551 ที่ปฏิบัติงานในฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โดยปฏิบัติงานเป็นเวลาไม่เกิน 1 ปี นับถึงวันที่ 30 เมษายน 2552 มีจำนวนประชากร 101 คน เนื่องจากประชากรมีขนาดเล็กผู้วิจัยจึงศึกษาจากประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามประเมินการปฏิบัติบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงพัฒนามาจากแบบสอบถามประเมินการปฏิบัติ

บทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงของ อัจฉรา บุญหนุน⁽¹⁰⁾ โดยสอบถามความคิดเห็นของพยาบาลประจำการใหม่ที่มีต่อบทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยง 6 บทบาท จำนวน 48 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้ บทบาทตัวแบบ 10 ข้อ บทบาทผู้สอนและผู้นิเทศ 9 ข้อ บทบาทผู้อำนวยการความสะอาดในการเรียนรู้ 5 ข้อ บทบาทผู้ปฐมนิเทศ 7 ข้อ บทบาทที่ปรึกษาและเพื่อน 9 ข้อ บทบาทผู้ประเมิน 8 ข้อ ให้คะแนนเป็น Rating scale 5 ระดับ ดังนี้ 5 คะแนนคือ เห็นด้วยมากที่สุด, 4 คะแนนคือเห็นด้วยมาก, 3 คะแนนคือ เห็นด้วยปานกลาง, 2 คะแนนคือ เห็นด้วยน้อย และ 1 คะแนนคือเห็นด้วยน้อยที่สุด โดยแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ยดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง การปฏิบัติบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงอยู่ในระดับดีมาก

3.51-4.50 หมายถึง การปฏิบัติบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงอยู่ในระดับดี

2.51-3.50 หมายถึง การปฏิบัติบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง การปฏิบัติบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง การปฏิบัติบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามของ อัจฉรา บุญหนุน ไปตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน ได้ค่าความเที่ยง (CVI) เท่ากับ 0.84 ต่อจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถาม

มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำไปหาความเชื่อมั่น

2. การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับพยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยไม่เกิน 3 ปี จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาหาค่าเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมทั้งหมดนี้เท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยมีผู้ช่วยวิจัย โดยผู้ช่วยวิจัยจะได้รับการชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย การอธิบายรายละเอียดของแบบสอบถามและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ช่วยวิจัยจะเป็นผู้แจกแบบสอบถามตามบัญชีรายชื่อ และติดตามแบบสอบถามกลับคืน พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วส่งแบบสอบถามคืนมายังผู้วิจัย

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองโครงการวิจัยจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการเก็บแบบสอบถามผู้ช่วยวิจัยจะแนะนำตัวเองกับกลุ่มตัวอย่าง และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ให้กลุ่มตัวอย่างทราบ อธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่าในการศึกษาค้างนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมการวิจัยก็ได้ ซึ่งข้อมูลที่ได้ในการวิจัยครั้งนี้จะถูกเก็บไว้เป็นความลับ เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยโดยมีการลงลายมือชื่อที่หนังสือแสดงความยินยอมการเข้าร่วมโครงการวิจัยจึงทำการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ของพยาบาลประจำการใหม่ที่มีต่อบทบาทของพยาบาลที่เลี้ยงแยกตามบทบาทเป็น 6 บทบาท ได้แก่ บทบาทตัวแบบ, บทบาทผู้สอนและผู้นิเทศ, บทบาทผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้, บทบาทผู้ปฐมนิเทศ, บทบาทที่ปรึกษาและเพื่อน และบทบาทผู้ประเมิน

ผลการวิจัย

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า พยาบาลประจำการใหม่มีการรับรู้ที่พยาบาลที่เลี้ยงสามารถแสดงบทบาทที่เลี้ยงอยู่ในระดับดีในทุกบทบาทโดยรวม ($\bar{X} = 4.09$, $SD = 0.63$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าพยาบาลประจำการใหม่มีการรับรู้ที่พยาบาลที่เลี้ยงสามารถแสดงบทบาทที่เลี้ยงในแต่ละบทบาทอยู่ในระดับดีในทุกบทบาทเช่นกัน โดยบทบาทตัวแบบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.63$), รองลงมาคือบทบาทผู้ปฐมนิเทศ ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.62$), บทบาทที่ปรึกษาและเพื่อน ($\bar{X} = 4.09$, $SD = 0.70$) บทบาทผู้ประเมิน ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.70$) บทบาทผู้สอนและผู้นิเทศ ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.63$), สำหรับบทบาทผู้ให้ความสะดวกในการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 0.70$)

ตารางที่ 1 บทบาทของพยาบาลที่เลี้ยงตามการรับรู้ของพยาบาลใหม่แยกตามแต่ละบทบาท (N = 101)

บทบาท	Mean	SD	การแปลผล
บทบาทตัวแบบ	4.21	0.63	ดี
บทบาทผู้สอนและผู้นิเทศ	4.05	0.63	ดี
บทบาทผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	3.92	0.70	ดี
บทบาทผู้ปฐมนิเทศ	4.16	0.62	ดี
บทบาทที่ปรึกษาและเพื่อน	4.09	0.70	ดี
บทบาทผู้ประเมิน	4.06	0.70	ดี
ทุกบทบาท	4.09	0.63	ดี

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่าพยาบาลประจำการใหม่ ประจำปี 2551 มีการรับรู้ว่ายานบาลที่เลี้ยงสามารถแสดงบทบาทที่เลี้ยงอยู่ในระดับดีในทุกบทบาทโดยรวม และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าพยาบาลประจำการใหม่มีการรับรู้ว่ายานบาลที่เลี้ยงสามารถแสดงบทบาทที่เลี้ยงในแต่ละบทบาทอยู่ในระดับดีในทั้ง 6 บทบาทเช่นกัน โดยบริบทของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ ที่มีพันธกิจหลักทางด้านการบริการและการเรียนการสอน จึงทำให้หอผู้ป่วยมีบรรยากาศทางวิชาการในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและสอนงาน เมื่อมีพยาบาลใหม่เข้าปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของธานีกุลอมใจ⁽⁵⁾ ที่พบว่าพยาบาลประจำการปฏิบัติบทบาทครูที่เลี้ยงอยู่ในระดับมากหรือเป็นประจำ และการศึกษาของกัลยา ตรีกล้า พบว่า การแสดงบทบาทที่เลี้ยงของพยาบาลประจำการอยู่ในระดับมากเช่นกัน⁽¹¹⁾

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าพยาบาลประจำการใหม่มีการรับรู้ว่ายานบาลที่เลี้ยงสามารถแสดงบทบาทที่เลี้ยงในแต่ละบทบาทอยู่ในระดับดีในทุกบทบาท โดยบทบาทตัวแบบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.63$) ทั้งนี้เพราะโดยบริบทของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ และวัฒนธรรมองค์กรของพยาบาลในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณให้ความสำคัญในเรื่องการเป็นตัวแบบที่ดีของวิชาชีพพยาบาล จึงทำให้พยาบาลที่เลี้ยงแสดงบทบาทนี้ได้ดีที่สุดใน รองลงมาคือบทบาทผู้ปฐมนิเทศ ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.62$), บทบาทที่ปรึกษาและเพื่อน ($\bar{X} = 4.09$, $SD = 0.70$) ทั้งนี้วัฒนธรรมองค์กรของพยาบาลในโรงพยาบาล

จุฬาลงกรณเป็นระบบพี่น้อง เมื่อมีพยาบาลใหม่รุ่นที่จะให้การต้อนรับ ซึ่งแจ่งแนะนำหน่วยงานและระบบขั้นตอนการทำงานเป็นอย่างดี สำหรับบทบาทที่ปรึกษาและเพื่อนนั้น เนื่องจากพยาบาลใหม่มักมีความเครียด ขาดประสบการณ์และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนต้องปรับตัวให้เข้ากับบุคลากรและระบบงาน และต้องอาศัยพยาบาลที่เลี้ยงซึ่งมีความชำนาญ ประสบการณ์สูงในการปฏิบัติงาน ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือ ซึ่งแนะนำให้คำปรึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้และติดตามพูดคุยให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลใหม่แบบตัวต่อตัว เอื้อให้พยาบาลที่เลี้ยงและพยาบาลใหม่มีความสนิทสนม สามารถพูดคุย ปรึกษากันได้ทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว

สำหรับบทบาทผู้ให้ความสะดวกในการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 0.70$) อาจเนื่องมาจากหอผู้ป่วยไม่ได้จัดเตรียมหาดารา หรืออุปกรณ์ สำหรับให้พยาบาลประจำการใหม่ศึกษาค้นคว้า หาข้อมูลได้สะดวก อีกทั้งปัจจุบันพยาบาลที่เลี้ยงมีภาระงานประจำมาก เมื่อมีผู้ป่วยหนักหรือมีภาระงานที่เร่งด่วนกว่า ก็ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติบทบาทนี้ได้เต็มที่

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีการศึกษาของละเอียต แจ่มจันทร์และกนิพันธ์ ปานณรงค์ ศึกษาผลของการใช้ระบบครูที่เลี้ยงในนักศึกษาพยาบาล ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มีครูที่เลี้ยงคอยดูแลจะมีพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่ดี มีการรับรู้บทบาทในวิชาชีพดีขึ้น มีการพัฒนาความสามารถและทักษะทางคลินิกดีกว่านักศึกษาพยาบาลที่ไม่มีครูที่เลี้ยงคอยดูแล⁽¹²⁾ สำหรับบุญเฉลา

สุริยวรรณได้ศึกษาผลของการใช้ระบบครูพี่เลี้ยงในพยาบาลสำเร็จใหม่ พบว่าการใช้ระบบครูพี่เลี้ยงทำให้พยาบาลสำเร็จใหม่มีทักษะในการปฏิบัติงานดีขึ้น ลดค่าใช้จ่ายและเวลาในการปฐมนิเทศและช่วยส่งเสริมสมรรถนะในการทำงาน⁽¹³⁾

จะเห็นว่า การใช้ระบบพยาบาลพี่เลี้ยงก่อให้เกิดประโยชน์มากมายโดยเฉพาะประโยชน์ต่อการศึกษาพยาบาล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพยาบาลพี่เลี้ยงเป็นบุคคลสำคัญในการเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของพยาบาลประจำการที่สำเร็จใหม่ซึ่งเป็นช่วงรอยต่อระหว่างนักศึกษาพยาบาลสู่การเป็นพยาบาลประจำการอย่างเต็มตัว พยาบาลประจำการใหม่สามารถรับรู้ประสบการณ์โดยตรงได้โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับพยาบาลพี่เลี้ยง มีการรับรู้บทบาทและแสดงบทบาททางวิชาชีพการพยาบาลได้เหมาะสม มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน มีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน เป็นต้น ดังที่ผู้ศึกษาวิจัยหลายท่านได้นำเสนอผลการศึกษาไว้และชี้ให้เห็นว่าถ้าพยาบาลประจำการมีการแสดงบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงที่ดีและมีการพัฒนาคุณสมบัติของตนเองในการเป็นพยาบาลพี่เลี้ยงที่เหมาะสมจะสามารถถ่ายทอดคุณลักษณะทางวิชาชีพ

การพยาบาล และเป็นตัวแบบที่ดีให้นักศึกษาพยาบาลได้ทำการเลียนแบบ และในทางตรงกันข้ามหากพยาบาลประจำการไม่มีการแสดงบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยง การถ่ายทอดคุณลักษณะทางวิชาชีพการพยาบาลก็ไม่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาในหลายด้าน เช่นด้านการพัฒนาวิชาชีพด้านบุคลากร และด้านคุณภาพการดูแล เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นการขาดการจูงใจที่จะให้นักศึกษาพยาบาลคงอยู่ในวิชาชีพการพยาบาล ขาดความรักและสำนึกในวิชาชีพการพยาบาลเมื่อจบเป็นพยาบาลประจำการอีกด้วย

จากผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่าระบบพยาบาลพี่เลี้ยงในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ยังต้องมีการพัฒนาต่อไป โดยเฉพาะบทบาทผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ พยาบาลพี่เลี้ยงจะต้องกระตือรือร้นในการใฝ่หาวิชาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อเป็นแบบอย่างด้านการปฏิบัติการพยาบาลตามแนวทางมาตรฐานกำหนดและด้านการสอน การนิเทศ ซึ่งความสำเร็จโดยรวมจะส่งผลถึงคุณภาพการพยาบาลที่ดีของพยาบาลสำเร็จใหม่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. Shamian J, Inhaber R. The concept and practice of preceptorship in contemporary nursing: a review of pertinent literature. *Int J Nurs Stud* 1985;22:79-88.
2. กุลยา ตันติพิลาชีวะ. บทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศ. *วารสารการศึกษาพยาบาล* 2543;11:88-92.
3. Davis LL, Barham PD. Get the most from your preceptorship program. *Nurs Outlook* 1989;37:167-71.
4. นันทนา น้ำฝน. เอกลักษณะของพยาบาลวิชาชีพ. *สงขลา: เหมการพิมพ์; 2538.*
5. ธาณี กล่อมใจ. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทครูพี่เลี้ยงของพยาบาลประจำการ ในโรงพยาบาลแหล่งฝึกหลักของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ [วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. *ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2547.*
6. Goldenberg D. Preceptorship: a one-to-one relationship with a triple "P" rating (Preceptor, Preceptee, Patient). *Nurs Forum* 1987;23:10-5.
7. Morrow KL. Preceptorships in nursing staff development. Rockville, MD: Aspen Systems Corporation; 1984.
8. Bandura A. Social-learning theory of identificatory processes. In: Goslin D, editors. *Handbook of socialization theory and research*. Chicago: Rand McNally; 1969. p.213-62.
9. ฉลวย เหลือบรรจง. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจ การเตรียมอาจารย์ใหม่ การสอนงานและความสัมพันธ์กับอาจารย์พี่เลี้ยงกับการปฏิบัติภาระงานหลักของอาจารย์ใหม่ วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข [วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. *กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2538.*
10. อัจฉรา บุญหนุน. ผลของการฝึกอบรมการเตรียมความพร้อมพยาบาลพี่เลี้ยงต่อความพร้อมในการปฏิบัติบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยง. *วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* 2546;15:45-54.
11. กัลยา ศรกล้า. ความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงบทบาทพี่เลี้ยงของพยาบาลประจำการกับความพึงพอใจในงานของพยาบาลสำเร็จใหม่โรงพยาบาลศูนย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข [วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. *ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2543.*
12. ละเอียด แจ่มจันทร์, กนิพันธุ์ ปานณรงค์. การพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติด้วยระบบพยาบาลพี่เลี้ยง. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลราชบุรี* 2540;9:6-10.
13. บุญเฉลา สุริยวรรณ. ผลการใช้ระบบพี่เลี้ยงในโปรแกรมปฐมนิเทศที่มีต่อความรู้ ทักษะและทัศนคติในการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลสำเร็จใหม่ [วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. *กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2533.*